

Statuetka bogini Neith

Muzeum Egipskie w Berlinie, nr inw. ÄM 13784

wystawa „Śmierć i życie w starożytnym Egipcie”

w Muzeum Archeologicznym w Poznaniu

brąz, złoto

wys. 37,9 cm; baza 12,8 x 4,3 x 1,3 cm

XXVI dynastia, 664-525 p.n.e.

Pochodzenie: nieznane. Obiekt włączony do zbiorów

w 1894 r.

Panowanie XXVI dynastii to czas rządów faraonów wywodzących się z położonego w zachodniej Delfcie miasta Sais. Był to niezwykle starożytny ośrodek kultu bogini Neith. Królowe okresu I dynastii nosiły często imiona teoforyczne zawierające jej imię. Gdy w Okresie Późnym Sais stało się na pewien czas stolicą państwa faraonów, Neith zyskała niezwykłą popularność jako wielka bogini o kosmicznym charakterze, co daleko przekraczało jej pierwotne, lokalne znaczenie. Liczne brązowe figurki z tych czasów znajdujące się w muzeach świata są pozostałością ówczesnej pobożności. Fundowane były przez członków społecznej elity w celu ustawienia w świątyni i zapewnienia w ten sposób życzliwości bóstwa dla dedykującej statuetkę osoby i jej rodziny. Posążki Neith, jako dość kosztowne wota, których ofiarodawcy starali się trzymać obyczajów *mainstreamu*, mają zazwyczaj podobną ikonografię. Tym, co je różni, są inskrypcje, które są bezcennym źródłem wiedzy o społeczeństwie tych czasów.

Neith jest przedstawiona w postaci kobiety z Czerwoną Koroną Dolnego Egiptu na głowie, ubranej w długą, przylegającą do ciała suknię, w aktywnej postawie, z lewą nogą z przodu. W lewej ręce, wyciągniętej do przodu, i w prawej, opuszczonej wzdłuż boku, bogini trzymała zaginione dzisiaj atrybuty. Oczy figurki są pozłacane, ich tęczówki czarne. Szeroki

naszyjnik i bransolety na ramionach i nadgarstkach są oddane precyzyjnym rytym. Baza posążka została w pewnym momencie przełamana (co uszkodziło również lewą stopę), a następnie naprawiona (zlutowana).

Tekst z przodu bazy jest hołdem oddanym aktualnie panującemu władcy: „Król Górnego i Dolnego Egiptu Uahibra, Syn Ra Psametyk (I), obdarzony życiem wiecznym”. Znaki w drugim kartuszu są bardzo uproszczone, by zmieściły się w ograniczonej przestrzeni. Tekst z tyłu bazy podaje imię fundatora: „Padineith, syn Kerera,” i kontynuowany jest z prawej strony bazy: „zrodzonego z pani domu Kepetker, zrodzony z pani domu Neithemhat Tiuahibra. Niech Neith obdarzy Padineitha życiem (wiecznym)”

Padineith (co znaczy „Dar (bogini) Neith”), ofiarodawca statuetki, był zatem synem Egipcjanki Neithemhat Tiuahibra (imiona te znaczą: „Neith jest na czele” i „Ta, która należy do (króla) Uahibra”) i, będącego obcego pochodzenia, Kerera, syna Kepetker. Inskrypcja na podobnej statuetce, także dedykowanej przez Padineitha i również należącej do zbiorów Muzeum Egipskiego w Berlinie (nr inw. 13785), wykonana alfabetem karyjskim, potwierdza, że mamy tu do czynienia z rodziną karyjskich najemników w służbie egipskiego faraona Psametyka I, pierwszego króla XXVI dynastii. Karia była krainą w południowo-zachodniej Azji Mniejszej. Jej mieszkańcy, bliscy helleńskiej kulturze i żyjący na jednym obszarze z Grekami, byli jednak spokrewnieni nie z nimi lecz z Hetytami i innymi ludami anatolijskimi. Charakterystyczne, że ojciec Padineitha, którego imię może znaczyć po prostu „Karyjczyk” poślubił Egipcjankę, a ich syn nosił już w pełni egipskie imię. Dowodzi to, że obcego pochodzenia najemnicy nie tylko przebywali w Egipcie na krótkotrwałych kontraktach, ale osiedlali się i asymilowali z ludnością miejscową. Przyjmowali przy tym egipską kulturę i religię, czego świadectwem jest między innymi nasza figurka, oddająca fundatora pod opiekę bogini Neith.

Więcej na temat panowania Psametyka I i skomplikowanych dziejów Okresu Późnego: Marta Kaczanowicz, *Egipt. Ostatnie wieki imperium (747-332 p.n.e.)*, Poznań 2019.

Opracowanie: Andrzej Ćwiek

Zdjęcie: Mariusz Kuraszkiewicz